

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

**Циклова комісія соціально-гуманітарних дисциплін
та фізичної підготовки**

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

навчальної дисципліни «Основи теорії гендеру»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
272 Технічне обслуговування та ремонт повітряних суден і авіадвигунів

Вінниця 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від _30.08.2023 №_7_

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного
університету внутрішніх справ
Протокол від _28.08.2023 №__1_

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від _30.08.2023 №__7_

Розглянуто на засіданні циклової комісії соціально-гуманітарних,
філологічних дисциплін та фізичної підготовки, протокол від _28.08.2023
№_1_

Розробник: викладач циклової комісії соціально-гуманітарних, філологічних
дисциплін та фізичної підготовки, спеціаліст вищої категорії Хомяк О.В.

Рецензенти:

1. Викладач Кременчуцького національного університету
ім.М.Остроградського, к.пед.наук, доц., доцент кафедри психології,
педагогіки та філософії Сошенко С.М.
2. Викладач циклової комісії соціально-гуманітарних, філологічних
дисциплін та фізичної підготовки Кременчуцького льотного коледжу
ХНУВС, доктор філософії, викладач вищої категорії Кірюхіна М.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 4							
Тема № 1. Гендер як соціальний феномен.	12	2		2		10	залік
Тема № 2. Гендерна соціалізація і формування фемінностей та маскулінностей.	16	4		2		10	
Тема № 3. Виховання та освіта.	14	4				10	
Тема № 4. Гендерні стереотипи та ролі у суспільстві.	12	2		2		8	
Тема № 5. Гендер і ринок праці.	10	2		2		8	
Тема № 6. Гендер і політика.	12	2				8	
Тема № 7. Гендер і чоловіки.	12	2				8	
Тема № 8. Гендерне насильство.	12	2		2		8	
Всього годин за семестр №4:	90	20		10		60	

2. Методичні вказівки до практичних занять

Тема № 1: Гендер як соціальний феномен.

Практичне заняття: Гендер як соціальний феномен

Навчальна мета заняття: ознайомити здобувачів освіти з основами гендерної теорії, вивчити базові поняття, простежити вплив гендеру на різні сфери суспільного життя, закріпити інтерес до подальшого опанування ідеї гендерної рівності.

Кількість годин 2 години.

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу

Навчальні питання:

1. Історичні аспекти розвитку та сучасний стан гендерних досліджень.
2. Основні теорії гендеру: теорія соціального конструювання гендеру; гендер як стратифікаційна категорія; гендер як культурна метафора.
3. Гендерні аспекти у різних сферах суспільного життя.

План проведення заняття:

1. Порядок проведення вступу до заняття.
2. Порядок проведення основної частини заняття.
3. Порядок проведення заключної частини.

1. Робота над першоджерелами:

- М. Кімелл «Гендероване суспільство»;
  - Сандра Бем «Лінзи гендеру».
2. Наведіть вислови відомих громадських та політичних, наукових діячів, що аргументують важливість забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Запитання для самоаналізу та самоперевірки:

1. Які зрушення намітилися у сфері гендерної політики?
2. Які прояви гендерного дисбалансу у різних сферах суспільного життя?
3. У чому полягає зміст основних концепцій гендеру?

Література.

1. Гендерний аналіз українського суспільства. – Київ: ПРООН, 1999.
2. Гендер для медій. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. (ред.) Гендер. К.: Критика, 2013. – 220 с.
3. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с.
4. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2007. – 143 с.
5. Гендерний паритет в умовах розвитку сучасного українського суспільства. – Київ, 2003. – С. 50-79.
6. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками. – К.: Україна, 2001. – 256 с.
7. Кімелл М. Гендероване суспільство. – Київ, Сфера, 2003, 494с.
8. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок // Наші людські права: Посібник з жіночих людських прав / Пер. з англ.. – К.: Карпати, 1996

Тема № 2: Гендерна соціалізація і формування фемінностей та маскулінностей.

Практичне заняття: Гендерна соціалізація і формування фемінностей та маскулінностей.

Навчальна мета заняття: з'ясувати місце соціалізації у гендерному розвитку особистості, зрозуміти дію механізмів гендерної соціалізації, виявити відмінності статевої ролі і гендерної соціалізації хлопчиків та дівчаток, проаналізувати роль агентів гендерної соціалізації.

Кількість годин 2 години.

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу

Навчальні питання:

1. Зміст поняття «гендерна соціалізація».

2. Відмінності гендерної і статево-рольової соціалізації хлопчиків та дівчаток.
3. Роль агентів гендерної соціалізації.
4. Традиційна соціалізація дівчат і хлопців як суспільна проблема.
5. Зміст гендерно-чутливої соціалізації.

План проведення заняття:

1. Порядок проведення вступу до заняття.
2. Порядок проведення основної частини заняття.
3. Порядок проведення заключної частини.

Завдання для виконання:

1. Опрацювати тему відповідно до плану заняття.
2. Знати визначення основних понять.
3. Провести рольові ігри на тему гендерної соціалізації.
4. Здійснити гендерний аналіз дитячої літератури та зразків усної народної творчості.

Поточні контрольні питання:

1. Яким чином підтримувані чоловіками маскулінні цінності обертаються проти своїх творців?
2. Як виховуються і культивуються норми чоловічої твердості та сили?
3. Які наслідки має традиційна соціалізація хлопців і дівчат?

Література.

1. Гендерний аналіз українського суспільства. – Київ: ПРООН, 1999.
2. Гендер для медій. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. (ред.) Гендер. К.: Критика, 2013. – 220 с.
3. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с.
4. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2007. – 143 с.
5. Гендерний паритет в умовах розвитку сучасного українського суспільства. – Київ, 2003. – С. 50-79.
6. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками. – К.: Україна, 2001. – 256 с.
7. Кімелл М. Гендероване суспільство. – Київ, Сфера, 2003, 494с.
8. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок // Наші людські права: Посібник з жіночих людських прав / Пер. з англ.. – К.: Карпати, 1996

Тема № 4: Гендерні стереотипи та ролі у суспільстві.

Практичне заняття: Гендерні стереотипи та ролі у суспільстві.

Навчальна мета заняття: розглянути групи гендерних стереотипів, проаналізувати конструктивні та деструктивні їх функції, проілюструвати суперечність, коли суспільні очікування та настанови щодо усталеної поведінки вступають у конфлікт із прагненнями особистості.

Кількість годин 2 години.

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу

Навчальні питання:

1. Групи гендерних стереотипів:
  - 1.1. Стереотипи маскулінності-фемінності;
  - 1.2. Стереотипи, пов'язані із відмінностями у змісті праці;
  - 1.3. Уявлення про розподіл сімейних і професійних ролей між чоловіками і жінками;
  - 1.4. Стереотипи щодо зовнішності та вимог до неї.
2. Негативні тенденції, спричинені побутуванням гендерних стереотипів
3. Рекомендації щодо відходу від стереотипних уявлень про місце та призначення жінок і чоловіків у суспільстві.

План проведення заняття:

1. Порядок проведення вступу до заняття.
2. Порядок проведення основної частини заняття.
3. Порядок проведення заключної частини.

Завдання для виконання:

1. Опрацювати тему відповідно до плану заняття.
2. Знати визначення основних понять: гендерний стереотип, маскулінність, фемінність.
3. Провести вправи «Стань на позицію», «Ціна стереотипу».
4. Виробити рецепт від гендерних стереотипів.
5. Перегляд навчального фільму «Гендер у нашому житті» (ПРООН-ЄС, 2011 р.). Молодими людьми – героями фільму – піднімаються і переосмислюються традиційні питання сімейних стосунків та професійних ролей, поведінки хлопців і дівчат, можливостей самореалізації особистості тощо.
6. Перегляд та написання відгуку на навчальні документальні фільми: «Стереотипні образи жінок і чоловіків у рекламі» (із серії «Незручна тема»), у якому звертає увагу на гендерно-стереотипізовані рекламні образи, штучність їх створення, масового тиражування та небезпеки наслідування.

Поточні контрольні питання:

1. В який спосіб впливають стереотипи?
2. Чи відчували Ви на собі дію стереотипів? Як Ви почувалися?
3. Які способи подолання гендерних стереотипів?

Література.

1. Гендерний аналіз українського суспільства. – Київ: ПРООН, 1999.
2. Гендер для медій. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. (ред.) Гендер. К.: Критика, 2013. – 220 с.
3. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с.
4. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2007. – 143 с.
5. Гендерний паритет в умовах розвитку сучасного українського суспільства. – Київ, 2003. – С. 50-79.
6. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками. – К.: Україна, 2001. – 256 с.

7. Кімелл М. Гендероване суспільство. –Київ, Сфера, 2003, 494с.
8. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок // Наші людські права: Посібник з жіночих людських прав / Пер. з англ.. – К.: Карпати, 1996

Тема № 5: Гендер і ринок праці.

Практичне заняття: Гендер і ринок праці.

Навчальна мета заняття: проаналізувати вплив гендерного фактору на процес професійного становлення особистості, обґрунтувати доцільність балансу особистої та професійної сфери життя жінок і чоловіків.

Кількість годин 2 години.

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу

Навчальні питання:

1. Гендерний аналіз сфери зайнятості.
2. Фактори дискримінації за ознакою статі на ринку праці: вік, сімейний стан, фізичний статус, освіта.
3. Синдром професійного вигорання та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти
4. Баланс особистої та професійної сфери життя жінок і чоловіків.
5. Практики забезпечення гендерної рівності у сфері праці: міжнародний досвід.

План проведення заняття:

1. Порядок проведення вступу до заняття.
2. Порядок проведення основної частини заняття.
3. Порядок проведення заключної частини.

Завдання для виконання:

1. Опрацювати тему відповідно до плану заняття.
2. Знати визначення основних понять: дискримінація, сексизм, ейджизм, лукізм, расизм, дружнє до сім'ї робоче середовище, кар'єра, сегрегація на ринку праці.

Практичне завдання:

1. Перегляньте та напишіть відгук на навчальні фільми:
    - Навчальний фільм «Про кар'єру жінок і чоловіків» (із циклу «Незручна тема», 2007 р.). Цей фільм дає відповіді на питання, чому українські жінки за однакову з чоловіками роботу отримують на 30-40 % менше платні, ніж чоловіки; чому 80% керівників в Україні – чоловіки? Піднято питання щодо можливостей, проблем та успіхів жінок і чоловіків у створенні кар'єри, розглянуто перешкоди на шляху професійного становлення жінок.
    - Навчальний фільм «Гендер на роботі та в бізнесі» (ПРООН-ЄС, 2011 р.).
- Документальний фільм про різноманітний світ професій, які можуть обирати жінки і чоловіки, щоб бути реалізованими та щасливими. У фільмі представлені різні образи: наприклад, жінка-коваль, чоловік-народний майстер із вишивки, жінка-майор, жінка-відеооператор, чоловік-бібліотекар, чоловік-бібліотечний блогер, жінка-Голова правління банку, чоловік-флорист. Звертає на себе увагу питання нестереотипного хобі, яке часто стає

запорукою успішної професійної самореалізації. Якості характеру теж значною мірою впливають на особистісний вибір у професії та побудову кар'єри.

- Короткометражний фільм «Майстерність не має статі» (виготовлений у рамках конкурсу «Ген рівності», Проект ПРООН-ЄС, 2011 р.).

Поточні контрольні питання:

1. Які фактори впливають на професійне самовизначення?
2. Які перепони стоять на шляху побудови кар'єри? Які способи їх подолання?
3. Назвіть складові кар'єрного зростання?
4. Чи є виправданим поділ професій на «чоловічі» та «жіночі»?
5. Чому виникають нерівні умови в оплаті праці?
6. Від чого залежить успіх у роботі?

Література.

1. Гендерний аналіз українського суспільства. – Київ: ПРООН, 1999.
2. Гендер для медій. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. (ред.) Гендер. К.: Критика, 2013. – 220 с.
3. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с.
4. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2007. – 143 с.
5. Гендерний паритет в умовах розвитку сучасного українського суспільства. – Київ, 2003. – С. 50-79.
6. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками. – К.: Україна, 2001. – 256 с.
7. Кімелл М. Гендероване суспільство. – Київ, Сфера, 2003, 494с.
8. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок // Наші людські права: Посібник з жіночих людських прав / Пер. з англ.. – К.: Карпати, 1996

Тема № 8: Гендерне насильство.

Практичне заняття: Гендерне насильство.

Навчальна мета заняття: з'ясувати сутність, прояви і види насилля, сформувати уявлення про неприпустимість насильства над людиною та активну позицію протидії цьому явищу, виробити алгоритм поведінки у ситуації насилля чи торгівлі людьми.

Кількість годин 2 години.

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу

Навчальні питання:

1. Насилля як проблема структурної нерівності.
2. Сутність, прояви і види насильства.
3. Гендерна специфіка насилля.
4. Проблема домашнього насилля.
5. Міжнародні кампанії щодо протидії насильству.

6. Алгоритм (способи) поведінки у ситуації насилля чи торгівлі людьми

2. План проведення заняття:

1.Порядок проведення вступу до заняття.

2.Порядок проведення основної частини заняття.

3.Порядок проведення заключної частини.

Завдання для виконання:

1. Опрацювати тему відповідно до плану заняття.

2. Знати визначення основних понять: насильство, види насильства, віктимність, торгівля людьми, синдром набутої безпорадності, цикл насильства, гендерно обумовлене насилля

Практичне завдання:

1. Перегляньте та напишіть відгук на навчальний фільми:

- Д/ф «Хочу 7 синів і 1 дочку» (із серії «Гендерний монтаж», 2006 р.) про вплив мусульманської культури та гендерних стереотипів на бажання батьків мати дітей чоловічої статі. Небажана стать дитини (жіноча), виявлена при ультразвуковому дослідженні, дозволяє зробити аборт. Опираючись на культурні традиції, виправдовується вбивство ще ненародженої дитини жіночої статі. Жорстока реальність, злидні, насильство, дискримінація дітей та жінок.

- Навчальний фільм «Насильство в сім'ї» (ПРООН-ЄС, 2011 р.). Під час перегляду доцільно застосовувати техніку стоп-кадр, переглядаючи фрагменти, що стосуються видів та форм насильства, з подальшим обговоренням.

- Навчальні фільми «Насильство в родині» та «Сексуальні домагання» (із циклу «Незручна тема», 2007 р.).

- Короткометражні фільми, соціальні ролики з питань різних видів насильства (виготовлені в рамках конкурсу короткометражних фільмів на гендерну тематику «Ген рівності» Проект ПРООН-ЄС, 2011 р.): «Інший вихід є», «Слово ранить», «Головне – погода в домі», «Насильство в родині – пошматоване життя», «7 років жінка потерпає від домашнього насильства...», «А як виглядає твоя ідеальна сім'я?», «Твоя байдужість – перемога насильства», «Не руйнуй майбутнє», «Твій вибір» та ін.:

<http://www.youtube.com/user/GenderTube>.

- Соціальна реклама, короткометражні мультиплікаційні фільми з питань насильства: «Мовчати не треба», «Стоп насильству», «Я отримала сьогодні квіти», «Синець», «Що може зробити тато?» та ін., створені за підтримки профільних міністерств, громадських організацій, грантів, доступ до яких можна отримати на офіційних сайтах Міністерства соціальної політики, Міністерства у справах освіти, науки, молоді та спорту, а також на сайтах гендерного музею у розділі «Медiateка»: <http://gendermuseum.com> та Проекту ЄС «Права жінок і дітей в Україні – комунікаційний компонент»:

<http://www.vsirivni.com.ua/>.

Запитання для самоаналізу та самоперевірки:

1. Про які види та форми насильства йдеться у фільмі (фільмах)?

2. Як поводитися у ситуації насильства?

3. Які способи виходу зі скрутної ситуації?
4. До кого можна звернутися за допомогою?

Література.

1. Гендерний аналіз українського суспільства. – Київ: ПРООН, 1999.
2. Гендер для медій. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. (ред.) Гендер. К.: Критика, 2013. – 220 с.
3. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с.
4. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2007. – 143 с.
5. Гендерний паритет в умовах розвитку сучасного українського суспільства. – Київ, 2003. – С. 50-79.
6. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками. – К.: Україна, 2001. – 256 с.
7. Кімелл М. Гендероване суспільство. – Київ, Сфера, 2003, 494с.
8. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок // Наші людські права: Посібник з жіночих людських прав / Пер. з англ.. – К.: Карпати, 1996